

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 grudnia 2020 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi- Śródmieścia w Łodzi w sprawie z powództwa Związku (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę:

1. oddalił powództwo;
2. zasądził od powoda Związku (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. na rzecz pozwanego (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 3600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając rozstrzygnięcie w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu apelujący zarzucił:

I. Sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem (ustalenia niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy), poprzez przyjęcie, że umowa przelewu wierzytelności zawarta przez kredytobiorcę oraz powoda w dniu 25 września 2019 roku należy uznać jako sprzeczną z zasadami współżycia społecznego, podczas gdy pozostający w aktach sprawy materiał dowodowy pozwalał wprost na przyjęcie odmiennego wniosku i zasądzenie dochodzonego pozwem roszczenia, tj. przyjęcie, iż:

- a. **działania powoda nie opierały się na wykorzystaniu niedoinformowania i dezorientacji kredytobiorcy**
- b. **istniała zarówno obiektywna jak i subiektywna ekwiwalentność świadczeń**
- c. **powód nabył wierzytelność za kwotę 1300 zł (nie 650 zł)**

II. naruszenie następujących przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c., polegające na wadliwej ocenie materiału dowodowego w postaci umów cesji zawartych pomiędzy powodem a kredytobiorcami J. i L. H., tj. ocenie w sposób nielogiczny, niewszechstronny i sprzeczny z treścią tychże, co doprowadziło do wadliwej oceny treści zawartych umów cesji, a w konsekwencji oddalenia powództwa w całości ;

2. art. 161 k.p.c. w zw. z art. 205¹² § 2 k.p.c. - poprzez ich niezastosowanie i nie uwzględnienie treści załącznika do protokołu, który to zgodnie z zobowiązaniem sądu, niezwłocznie po rozprawie, w dniu 18 grudnia 2020 roku został przesłany do sądu, a w treści którego powód wskazał swoje ostateczne stanowisko w zakresie legitymacji czynnej.

III. Naruszenie przepisów prawa materialnego, a to poprzez:

1. art. 58 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że umowy cesji zawarte pomiędzy stroną powodową a kredytobiorcami naruszają zasady współżycia społecznego.
2. art. 510 k.c. w związku z art. 58 § 2 k.c. - poprzez niewłaściwe zastosowanie i w skutek błędnego zastosowania dyspozycji art. 58 § 2 k.c. uznanie, iż umowy cesje łączące powoda a kredytobiorców J. i L. H. pozbawione są prawnej podstawy (K.).

Wobec podniesionych zarzutów apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, tj. zasądzenie od pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W. na rzecz powoda Związku (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. łącznie kwoty 10 144.48 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi wraz z upływem 14 dnia od spłaty poszczególnych umów kredytowych objętych powództwem do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania, w tym

kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych, a także zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienia za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia w którym je zasądzone do dnia zapłaty. Powód alternatywnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, z uwzględnieniem kosztów postępowania apelacyjnego, jako części kosztów postępowania w sprawie.

Ponadto powód wniósł o przeprowadzenie dowodu z umowy cesji zawartej przez powoda z L. H. celem wykazania faktu faktycznej wysokości zobowiązania uiszczonego na rzecz kredytobiorców za objętą niniejszym postępowaniem wierzytelność oraz pisma procesowego jednego z banków z dnia 4 lutego 2021 r. celem ustalenia faktu sporności objętych pozwem wierzytelności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

A pelacja powoda jest o tyle zasadna, że skutkowałą uchyleniem wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Na wstępie rozważań należało poczynić kilka uwag natury ogólnej.

Na gruncie obowiązującego kodeksu postępowania cywilnego wyrażono pogląd, że jeżeli chodzi o zarzuty apelacji, to należałoby przyjąć, że są to przesłanki (przyczyny), na których jest oparty wniosek o zmianę lub uchylenie wyroku (T. Ereciński, *Apelacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009, s. 77 i n. oraz (w:) *Kodeks postępowania cywilnego...*, t. 2, red. T. Ereciński, s. 90 i n.; T. Misiuk-Jodłowska (w:) J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2007, s. 477). W postępowaniu apelacyjnym skarżący ma pełną swobodę w przedstawianiu zarzutów apelacyjnych i może powoływać się na wszelkie powody zaskarżenia, które uważa za pożądane i odpowiednie z punktu widzenia swojego interesu; jedyne ograniczenie stanowią granice kompetencyjne sądu drugiej instancji. W praktyce chodzi o zarzuty związane z uchybieniami, których - w ocenie skarżącego - dopuścił się sąd pierwszej instancji w postępowaniu lub przy rozstrzygnięciu sprawy. Rozróżnienie to nawiązuje do tradycyjnego podziału błędów sądu na błędy proceduralne i błędy orzeczenia związane z niewłaściwym zastosowaniem prawa materialnego. Pierwsze z nich związane są z postępowaniem sądu wbrew przepisom prawa procesowego; mogą one powstawać przez cały czas rozpoznawania sprawy. Przy ich rozpatrywaniu - podobnie zresztą jak w odniesieniu do błędów z drugiej grupy - należy zawsze wyjaśnić, czy cechują się one kauzalnością. Inaczej mówiąc, należy stwierdzić istnienie związku przyczynowego pomiędzy naruszeniem przepisu proceduralnego a treścią orzeczenia, poza wypadkami naruszenia przepisów proceduralnych skutkujących nieważnością postępowania.

Sąd drugiej instancji rozpoznając sprawę na skutek apelacji, nie jest związany podniesionymi w niej zarzutami naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55).

Podkreślić należy, że w obecnym modelu procedury cywilnej sąd odwoławczy nie ogranicza się wyłącznie do kontroli orzeczenia sądu pierwszej instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, a kontrolując prawidłowość zaskarżonego orzeczenia, pełni również funkcję sądu merytorycznego, który może rozpoznać sprawę od początku, uzupełnić materiał dowodowy lub powtórzyć już przeprowadzone dowody, a także poczynić samodzielnie ustalenia na podstawie materiału zebranego w sprawie. Dokonanie ustaleń faktycznych umożliwia bowiem sądowi drugiej instancji ustalenie podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz dokonanie aktu subsumcji. Tym samym postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter merytoryczny (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 roku, sygn. III CZP 59/98, publ. OSNC 1999/7-8/124; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55 i powołane tam orzecznictwo).

Pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy

rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniechania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, opubl. baza prawna LEX Nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, opubl. baza prawna LEX Nr 519260 oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, opubl. baza prawna LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12). Inaczej mówiąc „nierozpoznanie istoty sprawy” oznacza uchybienie procesowe sądu I instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego, przez co rozumie się nie wniknięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji pominięcie tej podstawy przy rozstrzyganiu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań wniosku, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia.

Przekładając powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżone rozstrzygnięcie, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania. Poczynione przez Sąd I instancji ustalenia w konfrontacji z treścią dowodów zgromadzonych w sprawie, nie pozostawiają wątpliwości, że postanowienie zapadło przedwcześnie, w stanie sprawy niedostatecznie wyjaśnionej do rozstrzygnięcia. W konsekwencji zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli instancyjnej z punktu widzenia prawidłowości subsumpcji, a to świadczy, że istota sprawy nie została rozpoznana.

Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że wobec nieważności umowy cesji wierzytelności pomiędzy powodem, a kredytobiorcami, powód nie ma legitymacji czynnej. Tymczasem dokonana przez Sąd Rejonowy ocena sprzeczności umowy cesji z zasadami współzycia społecznego, a w konsekwencji uznanie umowy za nieważną, w ocenie Sądu Okręgowego, jest nieprawidłowa.

W myśl art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Sankcję za ułożenie stosunku wbrew zasadom współzycia społecznego przewiduje art. 58 § 2 k.c., stanowiąc, że nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego.

W niniejszej sprawie Sąd I instancji sprzeczności postanowień umowy z zasadami współzycia społecznego doszukuje się w nieekwiwalentności świadczeń stron umowy cesji, gdyż dochodzona przez powoda wierzytelność została przez niego wyliczona na kwotę 10144,48 zł, podczas gdy kupując wskazaną wierzytelność zapłacił cedentowi kwotę 650 zł.

Zasady współzycia społecznego to reguły postępowania jednych osób wobec drugih funkcjonujące z uzasadnieniem aksjologicznym. Sprzeczność czynności prawnej z zasadami współzycia społecznego oznacza, że czynność prawna jest negatywnie oceniana w świetle reguł lub wartości moralnych powszechnie w społeczeństwie akceptowanych, co z kolei powoduje uznanie jej za nieważną

Przewidziana w art. 58 § 2 k.c. nieważność czynności prawnej sprzecznej z zasadami współzycia społecznego zachodzi od chwili jej dokonania, wobec czego dokonana czynność nie wywołuje skutków prawnych zamierzonych przez strony, wynikających z ustawy czy ustalonych zwyczajów. Ze względu na to, że nieważność czynności prawnej sprzecznej z zasadami współzycia społecznego występuje ab initio, miarodajny dla ustalenia sankcji nieważności jest stan rzeczy istniejący w chwili dokonywania tej czynności, natomiast okoliczności, które wystąpiły po jej dokonaniu, mogą mieć jedynie znaczenie retrospektywne. Zgodność czynności prawnej z zasadami współzycia społecznego jest zawsze zagadnieniem kontekstu faktycznego, z okoliczności danego wypadku, zasady współzycia społecznego są bowiem pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z konkretnymi okolicznościami faktycznymi. O uznaniu czynności

prawnej za sprzeczną z zasadami współzycia społecznego może świadczyć treść tej czynności, jej cel oraz przewidywane skutki. Za oceną nieważności czynności prawnej ze względu na jej sprzeczność z zasadami współzycia społecznego muszą przemawiać szczególne okoliczności. Przy dokonywaniu tej oceny trzeba mieć na uwadze jej podwójny aspekt, z jednej strony wynik tej analizy może powodować pewną nieprzewidywalność funkcjonowania systemu prawnego, z drugiej natomiast prowadzi do rekompensującego ją, sprawiedliwego rezultatu stosowania prawa. Z konieczności zachowania równowagi między tymi elementami wynika postulat stosowania klauzuli generalnej zasad współzycia społecznego w przypadkach wyjątkowych, w którym ma ono mocne uzasadnienie aksjologiczne (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 czerwca 2018 r., sygn. akt V AGa 471/18, LEX nr 2531757).

Przedkładając powyższe na grunt przedmiotowej sprawy wskazać należy, że analiza okoliczności faktycznych prowadzi do wniosku, iż w przypadku zawarcia umowy cesji wierzytelności przez pozwanego z kredytobiorcami nie doszło do naruszenia zasad współzycia społecznego. Swą ocenę Sąd Rejonowy oparł jedynie na dysproporcji pomiędzy ceną uzyskaną z cesji przez cedenta, a wysokością żądanej przez powoda z tego tytułu wierzytelności. Tymczasem, jak wyżej wskazano, sama nieekwiwalentność świadczeń nie stanowi naruszenia zasad współzycia społecznego. Należy bowiem wskazać, iż choć cena zapłacona cedentowi jest znacznie niższa od dochodzonej wierzytelności, powód w konsekwencji podpisania umowy wziął na siebie ryzyko związane z dochodzeniem tego roszczenia od banku, ewentualnymi kosztami dochodzenia tych roszczeń, jak również niewyegzekwowania roszczenia, podczas gdy cedent uzyskał od razu konkretną kwotę pieniędzy, niezależnie od dalszych losów dochodzenia roszczenia od banku. Ponadto należy wskazać, iż w chwili zawarcia umowy cesji kwestia zasadności dochodzenia roszczeń na podstawie art. 49 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim wcale nie była oczywista, co nie bez racji podkreślał powód, zatem powód ponosił ryzyko, iż może nie uzyskać żadnych pieniędzy z tytułu cesji.

Ponadto należy wskazać, iż wbrew zapatrywaniu Sądu Rejonowego, konsument, choć nie znał wartości przysługującej mu wobec banku wierzytelności, miał możliwość powziąć na ten temat informacje, z której to jednak możliwości nie skorzystał. Ponadto konsument nie znajdował się w sytuacji przymusu sprzedaży wierzytelności, mógł samodzielnie dochodzić roszczenia wobec banku. W tych okolicznościach zachowania powoda nie można uznać za nielojalne.

Podkreślenia wymaga fakt, iż w ocenie Sądu odwoławczego orzekanie w przedmiocie ważności umowy cesji wierzytelności bez udziału jej stron godzi w prawa cedenta. C. nie posiada bowiem żadnej wiedzy o wydanym rozstrzygnięciu, a w konsekwencji nie ma świadomości o przysługującej mu wobec banku wierzytelności.

Na marginesie jedynie należy wskazać, iż sama cena wierzytelności określona na kwotę 650 zł, w kontekście uzasadnienia pozwu budzi wątpliwości, bowiem dotyczy jednej zwartej umowy cesji, podczas gdy powód zawarł dwie umowy cesji z kredytobiorcami, obejmujące całość dochodzonej wierzytelności.

Biorąc powyższe pod uwagę należy wskazać, iż dokonana przez Sąd Rejonowy ocena naruszenia zasad współzycia społecznego, która skutkowałą nieważnością umowy, a w konsekwencji brakiem legitymacji czynnej powoda, była błędna.

Analiza rozpoznawanej sprawy doprowadziła Sąd Okręgowy do przekonania, że Sąd Rejonowy, poprzestając na badaniu legitymacji czynnej powoda, nie dokonał zbadania i oceny, czy dochodzone przez powoda roszczenie jest zasadne, w konsekwencji czego nie rozpoznał istoty sprawy. Należy zauważyć, że nierozpoznanie istoty sprawy odpowiada sytuacji, kiedy sąd pierwszej instancji nie zbadał podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia albo zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania. Nierozpoznanie istoty sprawy można ująć jako niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną okoliczności faktycznych, stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą roszczenia. Proces stosowania prawa przez sąd polega na ustaleniu faktów relewantnych dla rozstrzygnięcia, opisanych hipotezami norm prawa cywilnego materialnego, które znajdują zastosowanie dla zgłoszonych roszczeń. Brak rozważań w tym zakresie prowadzić musi do niewyjaśnienia istoty sprawy (wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 2 kwietnia 2019 r., I ACa 959/18, Lex nr 2668188).

W ocenie Sądu Odwoławczego w przedmiotowej sprawie nie można było wydać merytorycznego rozstrzygnięcia także z tego powodu, że zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, dokonania ponownej

oceny żądania pozwu i rozstrzygnięcia o istocie sprawy. Pomimo, że zgodnie z treścią art. 382 k.p.c. postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny i w tym znaczeniu jest przedłużeniem postępowania przeprowadzonego przed sądem pierwszej instancji, jednakże z pola widzenia nie może schodzić wymóg zachowania instancyjności, o której stanowi art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Dodać przy tym należy, że przed sądem drugiej instancji, w ramach zasady pełnej apelacji można uzupełnić postępowanie dowodowe, ale nie powinno to prowadzić do zastępowania w tym sądu pierwszoinstancyjnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. V Cz 80/13, publ. LEX nr 1433618).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien przeprowadzić w całości postępowanie dowodowe w celu dokonania oceny zasadności dochodzonego roszczenia zarówno co do zasady, jak i wysokości.

Mając na uwadze, że w przedmiotowej sprawie doszło do nierozpoznania istoty sprawy, co w konsekwencji skutkowało uchynieniem zaskarżonego wyroku i jej przekazaniem do ponownego rozpoznania, ocena przez Sąd Odwoławczy podniesionych w apelacji pozostałych zarzutów stała się tym samym zbędna.

Na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Odwoławczy pozostawił Sądowi I instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.